

EDUCACIÓ MUSICAL

Les músiques tradicionals en el repertori infantil

Text: Joan de la Creu Godoy

Il·lustració: Rocío Galindo

Reflexions a l'entorn d'un títol

Què li darem a n'el Noi de la Mare?....

Aurtxopoli...

El meu xiquet que té son...

Este galapaito que tiene sueño....

Tots aquests incipits literaris pertanyen a una mateixa tipologia de cançons: les cançons de bressol. Per tant han estat concebudes sota la funció específica d'aconseguir el son i repòs de l'infant a través del ritme del balanceig i del moviment intervàlic de la seva melodia.

Però totes elles tenen un tret diferencial: la llengua o variant dialectal amb la qual han estat escrites o transmeses i, en molts casos, improvisades o variades fins a ser absorbides en la memòria col·lectiva.

La llengua materna porta implícit un missatge, no tant del significat del text (que moltes vegades és secundari), sinó de la transferència cultural i d'emotivitat interna que es fa palès en l'acte de cantar o escoltar cantar en la llengua pròpia. És aquí quan ritme, melodia i parla

completen la tríada perfecta, i gràcies a ella la funció per a la qual ha estat concebuda, obté el seu màxim significat.

La cançó popular és un ens viu i dinàmic i, com tota entitat viva i dinàmica, susceptible a qualsevol canvi que la mateixa dinàmica generi.

Però, d'on surt la cançó popular, quin és l'origen de les músiques tradicionals?

El notable poeta català Apel·les Mestres no s'estava de dir que les primeres lliçons de poesia i música les devia a la cançó popular. I creia que la cançó popular és la veritable música i la veritable poesia i que, tant l'una com l'altra, són font inestroncable d'inspiració i de sentiment¹.

Aquest mateix poeta² en el pròleg del cançoner d'Aureli Capmany ens diu al respecte:

"...Per la immensa majoria de la gent, la cançó popular és una obreta filla de tot-hom³ y de ningú, creada espontàniament per una col·lectivitat, el Poble, una munió de gent que l'ha feta seva sense donar se'n compte, sense saber de res, tot treballant o tot divertint-se, ara gossant, ara sofrint: ve a ésser com un sospir, un prec, una imprecació, un senglot, una rialla; però sempre col·lectiu, de molts, de tot-hom y de ningú, com he dit abans.

Y, per més absurda que sembli aquesta explicació feta tant a la lleugera, tant tradicional, podríem dir, no deixa de tenir el seu fons de veritat, com totes les tradicions.

No: la cançó popular, es dir, cada cançó, no es filla de tot-hom, no es obra d'una colla d'il·letrats, no es fruit de molts arbres, sinó d'un sol, d'un poeta més o menys il·lustrat, però poeta a la fi, y bon rimaire quasi sempre; un rapsoda en l'antiguitat, un trobador en l'edat mitja, un aficionat o un veritable mestre més tard. Però aquella cançó, aquella que, inspirant-se en un fet real que interessava a tot-hom, per aquest mateix motiu passava ràpidament a ésser del domini de tot-hom, escrita en forma senzilla, incorrecta potser, mercès a l'espontaneïtat y a la premura del temps ab que havia sigut composta, --mirada tal vegada ab indiferència pel seu propi autor,-- es trobava en condicions immillorables perquè tot-hom, homes, dones, criatures, poguessin entendre-la, retenir-la y repetir-la.

---

¹ *Parlem de la cançó popular*, "Excursionisme", vol. V. Barcelona 1923-1926

² Apel·les Mestres: *Pròleg del cançoner popular d'Aureli Capmany*. Barcelona, 12 d'agost de 1913. El Poble Català, 19 d'octubre de 1913

³ Transcrivim el text tal i com el va escriure en aquesta època, abans de la revisió ortogràfica i gramatical de Pompeu Fabra

---

Aquests paràgrafs escrits per un poeta, acaben amb tres conceptes, segons el nostre entendre, essencials per que la música d'arrel popular sigui transmesa i absorbida per grans i petits".

Entendre, retenir i repetir: tres condicions indispensables de transmissió i receptivitat

Si volem que els infants de les nostres escoles, esplais, casals, etc., facin seves les músiques tradicionals, hi ha d'haver-hi unes condicions que facilitin aquest procés: entendre-la, retenir-la i repetir-la.

Entendre-la

Etimològicament, entendre, vol dir tenir una intenció de..., tendir a..., cercar el propòsit de..., per tant el que vull entendre, està en funció d'aquesta intenció.

L'infant, sigui quina sigui la seva ètnia o cultura, intentarà apropar-se i a tendir cap allò que té més proper: la seva llengua. Per tant, és lògic que, en un primer estadi, si volem aconseguir una bona eina didàctica de transmissió de músiques i cançons (i sense oblidar el factor emotiu d'apropament educador/a -nen/a), la primera condició és que l'infant es nodreixi de cançons que es basin en la seva pròpia llengua, i més si aquesta va acompanyada per uns ritmes i per uns girs melòdics que li són propers a la seva cultura.

Més endavant, i ja immersors en aquesta nova interculturalitat que vivim, el coneixement de cançons i músiques d'altres cultures esdevindrà, lluny d'un destorb i perjudici, una eina molt útil d'enriquiment cultural i musical.

Retenir-la

En l'acció, no sempre immediata, de retenir una cançó o una música hi intervenen molts factors, des de factors fisiològics fins d'altres d'emocionals, passant pels cognitius i psicològics.

Si analitzem qualsevol cançó observem, sense cap esforç, que en ella hi intervenen dos elements bàsics: la lletra i la música. Com tots els elements bàsics o generatius, aquests porten implícits altres elements derivats.

El text (poesia, rima, versets...) va unit inexorablement a les característiques de l'idioma o dialecte i, per tant, a les connotacions rítmiques dels seus accents. També, al timbre de les seves síl·labes, la pronúncia i, en definitiva, a tots els elements gramaticals que se'n deriven.

A banda de totes aquestes qüestions formals, el cantar en la llengua per la qual ha estat concebuda la seva música fa que s'aconsegueixi el màxim grau d'adequació, com aquelles sabates que han de calçar el peu que li toca i no un altre ja que, aleshores, podem caminar però amb serioses dificultats.

La música (ritme, melodia, tonalitat-modalitat) configura el marc sonor on la lletra s'instal·la i, a partir d'aquest moment, música i lletra caminen juntes per a fer-ne un tot indissoluble. Perquè aquest "tot" que és la cançó, tingui facilitat de retenció hi ha d'haver-hi unes condicions musicals que l'ajudin. Normalment en la cançó popular ja hi són aquestes condicions: estructura simple, tessitura no massa àmplia, moviments intervàlics adequats a l'afinació, etc.

Finalment, si l'hem entesa i l'hem pogut retenir, arriba el moment més esperat sense el qual no tindria sentit tot el llegat que la cançó popular ens ha deixat: repetir la cançó.

Repetir

Quan un infant és capaç de repetir una cançó que s'ha après, vol dir que ja se l'ha feta seva i que ja forma part del seu bagatge cultural. Vol dir que lletra i música seran protagonistes del llarg procés constructiu del seu llenguatge, de la seva oïda i de la seva expressió artística més bàsica.

Quan un infant és capaç de repetir una cançó apresada, ja entra a formar part d'aquesta col·lectivitat que ens parlava Apel·les Mestres, d'aquest poble que se l'ha feta seva.

Un bon exemple d'aquest procés d'absorció, per part del poble, de la cançó popular és aquest paràgraf amb el qual tancarem aquestes reflexions:

"... Si la cançó popular té les condicions pròpies d'interès en l'argument, intensitat en el sentiment i simplicitat en la forma, ràpidament pren volada, arrela en el poble y passa a ser patrimoni de tothom"

i referint-se al aspecte dinàmic i viu que abans hem esmentat escriu:

"... Aquella cançó, ja emmotllada a llocs y èpoques distintes, no era de ningú, perquè son autor apenes l'haguera coneguda, y era de tothom perquè tothom hi havia hi havia anat treballant reformant-la, transformant-la, --- deformant-la molt sovint--- però

---

instintivament y fatalment, desbroçant-la de tot lo sobrer, y per lo tant --- y aquí està el veritable secret--- fent-ne ressortir tota l'intensitat del sentiment, tota l'ànima, fins a no deixar-ne, molts cops, més que l'ànima, l'essència pura."

Figueres, octubre de 2005